

Enkele vogels van de Leidse Hout

Door Ton Gordijn

Vogelboeken zijn er in overvloed. Ik ga hier dus geen uitgebreide beschrijvingen van vogels geven. Wel wil ik iets vertellen over het uiterlijk en wat andere kenmerken van enkele veel voorkomende vogels in de Leidse Hout, maar met een andere ingang, namelijk die van verhalen/legendes. De vogels die ik heb uitverkoren zijn ook in de zomer te zien én te horen, namelijk de merel, zanglijster, roodborstje, kool- en pimpelmees.

De legendes heb ik bijna volledig overgenomen van de website www.natuurverhalen.nl van Els Baars.

De merel

De merel kent iedereen. De zwarte vogel die veel en mooi zingt, in de zomer ook als het na een droge periode vochtig gaat worden. De vogel ook die in tuinen op de meest rare plekken zijn nest maakt en dat meermalen per jaar. De vogel die de wormen uit het grasveld trekt. Hoe komt die vogel aan zijn zwarte (mannelijke) of bruine (vrouwelijke) verentooi en aan de gele kleur van zijn snavel?

Lang, heel lang geleden waren er meer witte vogels dan nu. Ook de merel was in vervlogen tijden een mooie witte vogel die een van de mooiste liedjes uit de vogelwereld zong. Die gouden klanken zijn gebleven, maar de witte kleur is verdwenen. Hoe dat zo gekomen is? Hebzucht! Luister naar deze Keltische legende:

Het was een stralende koude winterdag toen de merelman zag dat de ekster een snavel vol glinsterende sieraden had. De merel keek begerig naar de fonkelende stenen en vroeg de ekster waar hij die had gevonden. De ekster nam de merel apart en fluisterde: "In het noorden ligt een diepe grot waar de prins zijn goud, zilver en sieraden bewaart. De prins is een goed mens en als je het hem vraagt, dan mag je een snavel vol goud en zilver meenemen. Maar de grot wordt bewaakt door een gevaarlijke draak. Pas op, je mag alleen spullen meenemen uit de gang die de prins je aanwijst."

De merel vertelde het nieuws enthousiast aan zijn vrouw, maar die vond het een beetje gevaarlijk met zo'n draak, en bovendien, zilver en goud kan je niet eten. Toch vlogen ze samen naar de grot en stapten voorzichtig naar binnen. Overal lagen bergen edelstenen en goud en zilver te glinsteren. En voordat de merel achter in de grot de prins bereikt had, overwon zijn hebzucht het van zijn voorzichtigheid. De merel begon in het goud te pikken. Zijn vrouw riep nog dat hij moest oppassen en rende naar de uitgang. Maar de draak was al wakker en brullend spuwde hij vuur. De merel schreeuwde van schrik en vloog ijlings weg. Hij kon nog net ontsnappen, maar werd door een vlam van de draak helemaal geblakerd. Daarom is de merel tot op de dag van vandaag van top tot teen pikzwart. Zijn snavel schroefde hij ook; die zat echter vol goudstof en dat goud is in zijn snavel gesmolten. Daarom kennen we de merelman nu alleen nog als een zwarte vogel met een gele snavel. En hoe het met het vrouwtje is afgelopen? De vlammen van de draak bereikten haar niet, maar wel het roet. Dat kan je nog steeds zien aan haar bruinzwarte verentooi. En omdat ze niet zo hebberig was met het goud, heeft ze gewoon een bruine snavel.

De Zanglijster

De zanglijster komt minder voor dan de merel, is nog steeds meer een bosvogel. Hij lijkt het broertje te zijn van de vrouwtjesmerel, een slag kleiner, met spikkels op de borst. Ook de zanglijster kan je nog steeds horen zingen. De zang vind ik nog mooier dan van de merel, herkenbaar aan het telkens 2 tot 3 keer herhalen van dezelfde strofe. Ook de zanglijster eet graag wormen, maar ook huisjesslakken. Hoe is dat zo gekomen?

Iedere tuinier wil graag een zanglijster in de tuin omdat deze veel slakken verorbert. Als je goed oplet zie je dat deze vogel op een vaste steen de slakken kapot slaat, op zijn 'smidse'.

De zanglijster heeft een warm stemgeluid, vaak herhaalt hij het tussenstuk driemaal, maar regelmatig raakt hij de tel kwijt. Waarom hij een smidse heeft en zo zingt, verhaalt het volgende nieuwe sprookje:

Er was eens een smid die altijd zong. Tijdens zijn werk galmden de liederen door de smederij, begeleid door het ritmische gehamer van de zware moker op het gloeiende ijzer. Zijn zoontje Turdus was gezegend met een stem als een klok en toen hij de baard in de keel kreeg veranderde dit in een zeldzaam mooi warm stemgeluid. Zijn zoon moest worden wat de smid niet was gelukt: een wereldberoemde zanger. Er was echter een probleem. Turdus kon geen maat houden. En dat niet alleen, hij kon ook geen liederen onthouden. De draad van een lied raakte hij altijd kwijt. Dag in dag uit werd hij getraind. 's Morgens oefende hij de liederen met zijn moeder, 's middags de maat in de smederij door de moker op het hete ijzer te slaan. De jongen genoot van de kracht waarmee de hamer op het aanbeeld viel, maar ritmisch, nee dat lukte niet. Nooit was het goed. Turdus werd er helemaal gek van. Soms sloop hij weg van huis, klom hoog in de boom waar zijn ouders hem niet konden pakken en zong uit volle borst. Toen hij bijna volwassen was en zag dat zijn ouders ongelukkig waren om zijn falen, klom hij op een dag in de hoogste boom om er nooit meer uit te komen. Voortaan zong hij zijn eigen lied. Hij zat zo lang in de boom dat hij na verloop van tijd veranderde in een vogel. Hij zingt nog steeds uit volle borst en iedereen mag hem zien en horen. Zijn warme stemgeluid draagt ver vanaf een hoge boom of een dakpunt. En let maar op, Turdus de Zanglijster zingt als een van de eersten in het ochtendgloren en gaat als een van de laatsten slapen. Zijn liedjes zijn kort en keren steeds terug, maar zijn nooit hetzelfde. Zijn strofen herhaalt hij vaak driemaal, maar als hij de tel kwijt is, kan het tweemaal zijn, of vijf, steeds met een pauze, alsof hij lijkt na te denken: "hoe ver ben ik?" Het hameren op de smederij was er zo in geramd, dat hij daar van is gaan leven. Hij slaat de slakken net zo lang op zijn smidse tot ze openbreken en dan smikkelt hij het zachte vlees lekker op.

Het roodborstje

Ook het roodborstje kent iedereen. Een van de leuke dingen aan dit vogeltje is dat het bijna het hele jaar door zingt. Ook in de zomer kan je hem horen. Maar hoe komt dit vogeltje nu aan zijn rode borstje?

Toen lang, lang geleden de planten en de dieren werden geschapen had de Schepper niet genoeg onderdelen voor alle nieuwe schepselen. Het was daarom soms een beetje behelpen. Zo kreeg het varken een klein raar gekruld staartje omdat de mooie stoere staarten op waren. Vele vogels kregen prachtige kleuren. Maar toen het de beurt was aan een nieuw vogeltje was de verf op, er

restte alleen nog een restje grijs. Daarom kreeg dit nieuwe beestje de naam "Grijsvogeltje". Het was een klein vogeltje met een bol buikje, dunne zwarte pootjes en een spits snaveltje. Het Grijsvogeltje was altijd in zijn eentje op zoek naar kleine insecten in het kreupelhout. Door zijn grijze kleur viel het nauwelijks op. Grijsvogeltje was altijd vroeg wakker, net ná de merel. In de vroege ochtendschemering kon je hem mooi horen zingen met zijn heldere kabbelende liedje.

Op een dag, zo'n 2000 jaar geleden, zag een Grijsvogeltje vanaf haar boomtak dat Jezus, gebukt onder een zwaar kruis, door de straten van Jeruzalem werd getrokken. Een doornenkroon stak in zijn bebloede hoofd. Grijsvogeltje kreeg medelijden en vloog naar beneden. Om de pijn te verzachten trok het een doorn uit zijn hoofd. Aan die doorn hing een druppel bloed van Jezus en die viel op haar borstje. Omdat één Grijsvogeltje de pijn van Jezus probeerde te verzachten, kregen alle Grijsvogeltjes, zowel de vrouwtjes als de mannetjes, als dank van God vanaf die dag een rood borstje. Door het opvallend gekleurde borstje zijn de mensen dit vogeltje "roodborstje" gaan noemen en is het Roodborstje het bekendste en meest geliefde vogeltje geworden

De koolmees en pimpelmees

De koolmees en pimpelmees komen nu niet alleen in het bos, maar ook veel in tuinen voor. Hun tinkelende roep kan je ook in de zomer horen. In de winter zie je ze veel op onze voederplekken in de tuin.

Koolmezen en pimpelmezen hebben zich aangepast aan de mensen. Ze vertoeven 's winters graag in onze tuinen met de pinda's en vetbollen. Observeer eens de zwarte borststreep van de koolmezen. Je ziet dat ze verschillen. Wist je dat koolmeesvrouwtjes een man met de breedste zwarte streep het aantrekkelijkst vinden? En dat pimpelmeesvrouwen goed letten op het blauwe petje van de mannen? Hoe deze mezen aan deze 'stropdas' en 'pet' zijn gekomen is een mooi verhaal:

"We hebben grote problemen. Het moet anders!" De dieren verzameld in de grote wei schreeuwden door elkaar heen. Ze maakten zich zorgen. Eeuwenlang hadden ze in voorspoed geleefd, maar nu werd hun leefgebied steeds kleiner, afgepakt door de mensen voor hun huizen, fabrieken en landbouw.

"We doen het niet goed. De mensen doen het beter. Er komen er steeds meer en ze hebben mooie, warme nesten en genoeg te eten," zo krijste de ekster.

"Stilte!" zo klonk de metalen stem van de koolmees. "Ik heb een voorstel. Laten we eens onderzoeken waarom de mensen het zo goed doen, daar kunnen we van leren."

Dat vonden alle dieren een goed idee.

Met heldere stem zei de pimpelmees: "Wij koolmezen en pimpelmezen wonen dicht bij de mensen. Vanuit de bomen zien we alles. Wij kunnen wel eens een jaar goed opletten hoe de mensen het doen en wat wij kunnen leren van hen."

Daar waren alle dieren het mee eens.

Na een jaar verzamelden alle dieren zich wederom in de grote wei, benieuwd naar wat de mezen hadden ontdekt. Verbaasd keken ze naar het nieuwe uiterlijk van de kleine vogels.

De pimpelmees tjlpte: "Het succes van de mensen is te danken aan hun kleren. De meest succesvolle mensen zijn anders gekleed dan de arme mensen. De rijken dragen mooie jassen en hoeden. De vrouwen dragen vrolijk gekleurde kleding en hebben een kleurrijk hoedje op de kop. Kijk zoals ik." De pimpelmees zag er vrolijk uit met de gele jurk onder haar deftige groenblauwe jas en het blauwe petje stond schattig. De koolmees piepte: "De mannen hebben een stropdas over een zijden hemd en een zwarte hoed op de kop. De meest succesvolle mannen hebben een brede stropdas. Kijk net zoals ik." De koolmees zag er streng uit. Hij droeg een zwarte hoed. Onder zijn deftige groene jas zag je een brede zwarte stropdas over zijn gele overhemd. "Sinds we ons kleden als mensen gaat het beter met ons," zo vervolgde de kleinere mees, "we zijn zo succesvol dat de mensen ons belonen. Ze hangen eten voor ons in de bomen en geven ons houten nesten om onze kinderen veilig in groot de brengen. Daardoor hebben we dit jaar meer kinderen veilig kunnen opvoeden. De koolmees heeft wel twee nesten groot gebracht en ik drie in een seizoen!" De koolmees eindigde met een advies: "Mensen doen het zo goed door hun kleding. We raden jullie aan om je net zoals ons te kleden als mensen!" Maar toen begon het gekrakeel weer. De meeste vogels hadden daar geen zin in.